

Ylitse

*Yhteisölliset mallit ylisukupolvisen
lastensuojelutarpeen ehkäisemisessä*

**Näkökulmia ylisukupolvisten asiakkuuksien
ehkäisemiseen lastensuojelussa**

Työpajan vetäjät

Oskari Savisalo

Ylitse-projekti
Projektikoordinaattori
YTM, sosiaalityöntekijä
Toimintaterapeutti (YAMK)

Katarina Pursi

Ylitse-projekti
Projektityöntekijä
VTM, sosiaalityöntekijä
Tohtoriopiskelija, TaY
Sosionomi (AMK)

Työpajan tavoitteet:

- tarjota tietoa ylisukupolvisuuden ilmiöstä lastensuojelussa
- välittää sijaishuollossa kasvaneiden kokemustietoa
- osallistaa perhehoidon toimijoita löytämään ratkaisuja ja pohtimaan perhehoidon mahdollisuuksia ja reunaehtoja lastensuojelun ylisukupolvisten asiakkuuksien ehkäisemisessä
- tuottaa yhdessä uusia näkökulmia ja jakaa kokemuksia eri toimijoiden välisistä käytännöistä

Työpajan rakenne

- Alustus aiheeseen (25 min)
- Työskentelyvaihe (30 min)
- Ryhmätöiden ja ideoiden yhteinen purkaminen (15 min)

Ylitse-projekti (2016-2018)

- 1 Lastensuojelun ylisukupolvisuuden ilmiön tunnistamisen lisääminen toimintakäytänteissä
- 2 Kehittää uudenlaisia työmuotoja kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten yhteistyönä
- 3 Luoda vertaisuuteen perustuva vapaaehtoisresurssi, joka jää toimimaan projektin päättyttyä

YlitseMentorApp -mobiiliapplikaatio tarjoaa vertaistukea, apua ja neuvoja sijaishuollosta itsenäistyneille ja aikuistuneille!

Kehitysyhteistyö:

futurice

A! Aalto-yliopisto

 Available on the
App Store

 ANDROID APP ON
Google Play

Ylisukupolvisuus lastensuojelussa

- 8-22 prosenttia kaikista sijaishuollosta aikuistuneiden lapsista vietti osan tai koko lapsuuden kodin ulkopuolelle sijoitettuna (Jackson et al. 2015; Pecora et al. 2010; Courtney et al. 2010).
- Tanskalaisen tutkimuksen mukaan lastensuojelutaustaisten vanhempien lapsilla on 10-kertainen riski päätyä lastensuojelun asiakkaaksi (Mertz & Andersen 2016).
- Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan lastensuojelupalvelujen piirissä olevien 0-5-vuotiaiden lasten äideistä 42 % oli ollut omassa lapsuudessa lastensuojelullisten palvelujen piirissä. Melkein neljäsosa (23 %) heistä oli ollut sijaishuollossa. (Fusco 2015)
- Toisessa sukupolvessa taloudelliset ja sosiaaliset resurssit ovat niukempia, palvelutarpeet ovat suurempia, sitoutuminen lastensuojelun työskentelyyn on heikompaa ja perheen jälleen yhdistämisen on todettu olevan epätodennäköisempää. Lisäksi vanhempien nuorempi ikä on yleisempää. (Marshall et al. 2011).

Työpaja-aineisto

-kokemustiedon jäljillä

- 20 työpajaa sijaishuollosta aikuistuneille vuosina 2016-2017
- 46 osallistujaa (naisia: 32, miehiä: 14)
- 17-50.v osallistujien ikäjakama (ka=24.v)
- 37 prosentilla (n=17) omia lapsia
- 6 osallistujan kohdalla oma lapsi on ollut sijoitettuna, huostaanotettuna tai lastensuojelun palvelujen piirissä.
- Suurin osa oli asunut sijaisperheessä, mutta osalla oli kokemus myös muista lastensuojelun sijaishuoltomuodoista (esim. lastenkoti, nuorisokoti).
- Menetelmänä käytetty ryhmämuotoista elämänjanatyöskentelyä: elämänkulun merkittävät käännekohdat, ihmissuhteiden merkitys ja palvelutarpeet
- Aineiston narratiivistemaattinen analyysi

Sijaishuollosta aikuistuneiden elämänkulun käännekohtat

Itsenäistyminen

2

- Aikuisten tuki ja yhteys
- Oma asunto
- Opiskelu ja valmistuminen
- Asiakirjat oman tarinan jäsentäjänä

- Hylkäämisen kokemus uusiutuu
- Päihteiden käyttö
- Liian aikainen itsenäistyminen
- Opintojen keskeytyminen
- Siirtymä aikuisten palveluihin

Perheen perustaminen

4

- Vanhemmuus voimaannuttavana kokemuksena
- Yhteys sijaishuoltopaikkaan
- Puoliso ja puolison perhe tukena

- Oman traumataustan kohtaaminen
- Stigma ja vanhemmuuden kyseenalaistaminen
- Pelko epäonnistumisesta

3

Jälkihuolto ja omillaan

- Tasapainoinen ja eheä parisuhde
- Opiskelu- ja työelämä
- Ystävien merkitys
- Yhteys tärkeisiin aikuisiin säilyy

- Vaikeudet päästä mielenterveyspalveluihin
- Taloudelliset ongelmat ja velkaantuminen
- Vaikeus löytää "oma paikka"

Sijaishuoltoaika

1

- Pysyvä, luotettava aikuissuhde
- Eheän elämäntarinan rakentaminen
- Sisarussuhteet
- Harrastukset
- Tuki koulunkäyntiin

- Lukuisat muutot ja muutokset
- Juurettomuus ja kokemus ulkopuolisuudesta
- Sijaishuollon leima
- Koulunkäynnin ongelmat

Huostaanotto ja sijaishuolto-aika:

- Kiintymyksen ja luottamuksen syntyminen aikuiseen
- Koulunkäynnin tukeminen
- Sijaishuoltopaikkojen vaihdokset aiheuttavat juurettomuutta
- Huostaanoton leima

"En ymmärrä käsitettä koti-ikävä. En mä osaa tehdä mistään paikasta kotia"

Huostaanotto ja sijaishuolto-aika tutkimuksissa:

- **Sijaishuoltopaikkojen vaihdokset aiheuttavat (Foster 2008, 18-65v., 22 haastattelua, USA)**
 - Emotionaalisia arpia
 - Vaikeuksia luottaa toisiin ihmisiin
 - Haasteita luoda ja ylläpitää ihmissuhteita
 - Sijoituspaikkojen määrän on nähty korreloivan negatiivisesti lapsen koulusuoritukseen (Geenen & Powers 2006)
- **Huostaanotosta aiheutuneen leiman hallinta (Rogers 2017, 12-14v., 20 haastattelua, Englanti)**
 - oman statuksen ”managerointi”
 - tuki sosiaalisista suhteista
- **Miten aikuinen voi vaikuttaa leiman haalenemiseen:**
 - kaverisuhteiden arvostaminen
 - vertaisverkostojen mahdollistaminen
- **Koulunkäynti:**
 - Valtaosa sijoitetuista lapsista pärjää koulussa normaalisti, eikä suurimmalla osalla näyttäisi olevan erityisiä oppimisen ongelmia (Bernedo ym. 2012, Iversen ym. 2010).

Itsenäistyminen:

- Hylkäämisen tunne uusiutuu
- Liian varhainen itsenäistyminen
- Vastuun antaminen
- Kontakti säilyy sijaishuoltopaikkaan

"Toisaalta se on negatiivista, kun kerralla tulee vapaus. Sillon lähtee lapasesta"

Itsenäistyminen tutkimuksissa:

- **Itsenäistymiskokemukset** (Cunningham & Diversi 2012, 18-21v., USA):
 - taloudelliset haasteet
 - asumisen haasteet
 - tuen puute
 - pärjäämisen vaade
- **Itsenäistymistä vahvistavat** (Törrönen et al. 2018, 17-32v., Suomi & Englanti, 74 haastattelua):
 - elämäнкаari orientaatio (yhteisö, holistisuus, kasvatus)
 - psykososiaalinen tuki (koulutus, talous, mielenterveys, päihteet)
 - asteittainen itsenäistyminen(joustavuus, pysyvyys, vertaistuki)
 - mahdollisuus pitää yhteyttä lapsuuden ja nuoruuden aikana tärkeiksi kokemiin ihmisiin (Gallagher & Green 2012, 446–447).
 - luottamuksellinen ja avoin suhde omiin vanhempiin (Törrönen & Vauhkonen 2012, 75)

Jälkihuoltoaika ja omillaan aikuisuudessa

- Oman elämänhistorian käsitteleminen
- Opiskelu- ja työelämään kiinnittyminen
- Tasapainoinen ja eheä parisuhde voimavarana
- Jyrkkä hyppy aikuisten palveluihin
- Vaikeudet päästä mielenterveyspalveluihin
- Taloudelliset ongelmat ja velkaantuminen

"Kun jälkihuolto loppuu, tulee tunne, ettei ole enää ketään."

Jälkihuolto ja aikuisuus tutkimuksissa

- *Jälkihuolto kannattaa:*

- Jälkihuollon palveluita saaneilla nuorilla on enemmän positiivisia kehityskulkuja aikuisuudessa. Tuen jatkamisella täysi-ikäistymisen jälkeen on todettu olevan esimerkiksi koulutuksellisia mahdollisuuksia parantava vaikutus (Clausen & Kristofersen 2008; Courtney & Hook 2017).

- Onnistunutta jälkihuoltoprosessia tukevat tekijät: sosiaalisten verkostojen tuki, positiivinen minäkuva, jatkuvuus ja resilienssi, luotettava suhde vähintään yhteen aikuiseen sekä oman elämän hallittavuuden kokemus (Höjer ja Sjöblom 2010).

- *Oman elämänhistorian työstäminen:*

- Syvempi ymmärrys omasta itsestä (Fransson & Storø 2011)

- Oman elämäntarinan palasten kokoaminen eheäksi tarinaksi koettiin erittäin tärkeänä, ja tapahtumat kodin ulkopuolelle sijoittamiseen liittyen kiinnostivat erityisesti varhain lapsuudessa sijoitettuja nuoria aikuisia. (Steenbakkens et al. 2016)

- Menneisyyteen otetaan myös etäisyyttä esimerkiksi päihteitä käyttämällä (mm. Fransson & Storø 2011).

Perheen perustaminen

- Vanhemmuus voimaannuttavana kokemuksena
- Yhteydenpito sijaisvanhempiiin / sijaishuoltopaikkaan
- Oman traumataustan kohtaaminen
- Stigma ja vanhemmuuden kyseenalaistaminen

"Jos itsellä on rikkinäinen tausta, sä haluat tarjota lapselle kaiken parhaimman."

Perheen perustaminen tutkimuksissa

- *Sijaishuollossa kasvaneet vanhemmat kohtaavat useita haasteita:*

- Sijaishuollosta aikuistuneet aloittavat perhe-elämän keskimääräistä nuoremmalla iällä (Cameron et al.2018; Vinnerljung et al. 2007; Fallon et al.2011; Heino et al.2013)

- Vanhemman oman traumataustan vaikutukset vuorovaikutussuhteeseen (Punamäki & Isosävi 2013; Becker-Weidman & Hughes 2008)

- Tukiverkostojen puute ja yksinhuoltajuus (Radey et al. 2016)

- Lapsen kaltoinkohtelu on yleisempää (Goerge ym. 2008)

- Pelko ja stressi lapsen menettämisestä (Goodkind et al. 2011)

- *Vanhemmuus näyttäytyy myös tärkeänä voimavarana:*

- Vauva emotionaalisten tarpeiden turvaajana (Connolly et al. 2012)

- Elämän uuden merkityksen tarjoaja (Aparicio, Pecukonis & O'Neale 2015)

- Vahva tahto toimia toisin (Rolfe 2008; Aparicio et al. 2015)

Ryhmätyön alustus

- Kuusi ryhmää
- Kullakin ryhmällä on oma tehtäväpiste, jossa on tarkempi ohjeistus yhteiseen pohdintaan ja ideointiin.
- 20 minuuttia yhteiseen ideointiin ja tehtäväpaperin täyttämiseen.
- Tämän jälkeen liittoutukaa saman tehtävän parissa työskennelleen ryhmän kanssa ja jakakaa ajatuksenne (10 min).
- Nostakaa yhdessä aiheestanne 3 pääpointtia loppukeskusteluun.

Ryhmään jakautuminen

- **RYHMÄT 1 JA 6:**

Perhehoidon toimintakulttuurin ja asenteiden merkitys lastensuojelun ylisukupolvisten ketjujen näkökulmasta.

- **RYHMÄT 2 JA 4:**

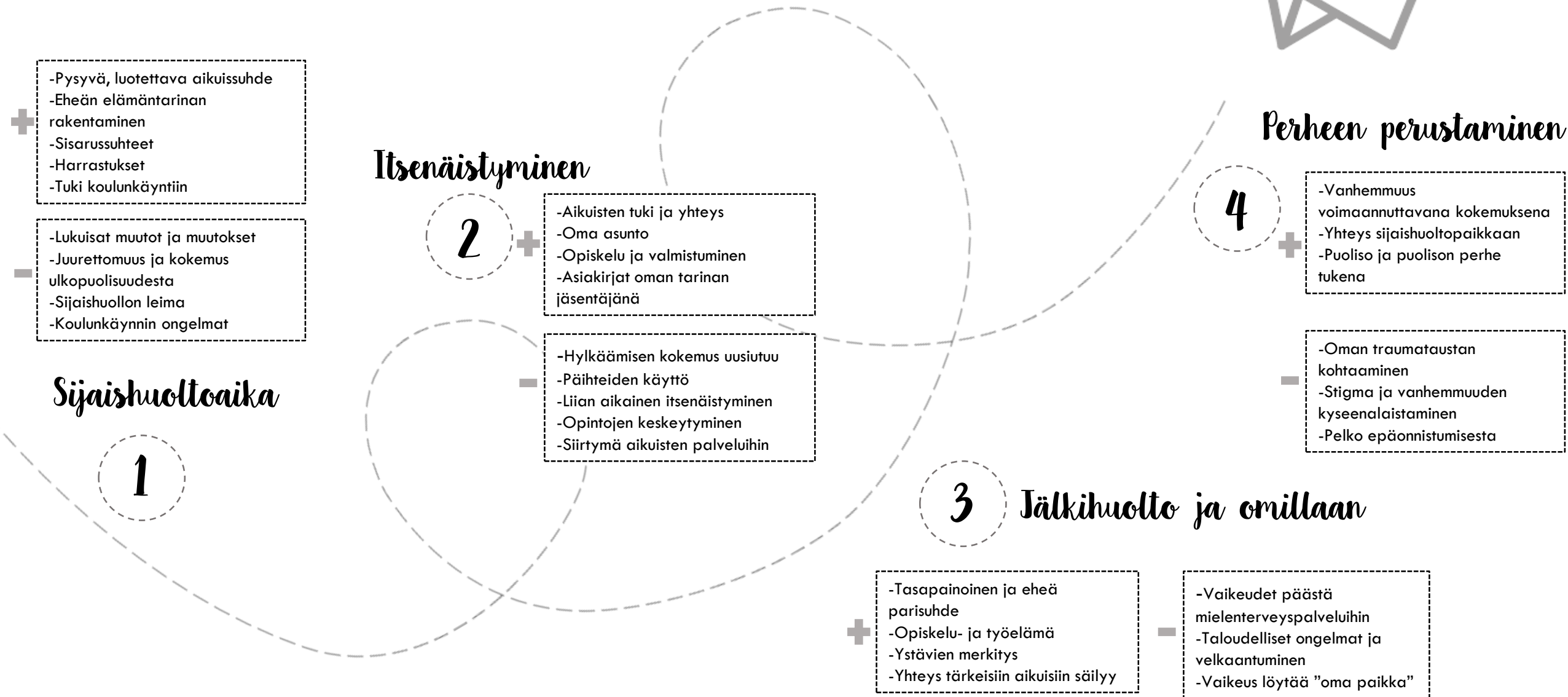
Lapsen ja nuoren hyvinvointia edistävä yhteistyö perhehoidossa.

- **RYHMÄT 3 JA 5:**

Perhehoidon hyvät käytännöt nyt ja tulevaisuudessa.

Sijaishuollosta aikuistuneiden elämänkulun käännekohtat

Kiitos!

Katarina Pursi,
projektityöntekijä
Oskari Savisalo,
projektikoordinaattori

Lähteet

- Aparicio, E., Pecukonis, E. V., & O'Neale, S. (2015). "The love that I was missing": Exploring the lived experience of motherhood among teen mothers in foster care. *Children and Youth Services Review*, 51, 44-54.
- Becker-Weidman, A., & Hughes, D. (2008). Dyadic developmental psychotherapy: an evidence-based treatment for children with complex trauma and disorders of attachment. *Child & Family Social Work*, 13(3), 329-337.
- Berthelot, N., Ensink, K., Bernazzani, O., Normandin, L., Luyten, P., & Fonagy, P. (2015). Inter-generational transmission of attachment in abused and neglected mothers: The role of trauma-specific reflective functioning. *Infant Mental Health Journal*, 36(2), 200-212.
- Bernedo, I. M., Salas, M. D., García-Martín, M. A. & Fuentes, M. J. (2011). Teacher assessment of behavior problems in foster care children. *Children and Youth Services Review* 34, 615–621. Cashmore, J., & Paxman, M. (2006). Predicting after-care outcomes: the importance of 'felt' security. *Child & Family Social Work*, 11(3), 232-241.
- Brännström, L., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2016). Child welfare clients have higher risks for teenage childbirths: which are the major confounders?. *The European Journal of Public Health*, 26(4), 592-597.
- Daining, C., & DePanfilis, D. (2007). Resilience of youth in transition from out-of-home care to adulthood. *Children and Youth Services Review*, 29(9), 1158-1178
- Clausen, S. E., & Kristofersen, L. B. (2008). Barnevernsklienter i Norge. NOVA rapport, 3, 2008.
- Courtney, M. E., & Hook, J. L. (2017). The potential educational benefits of extending foster care to young adults: Findings from a natural experiment. *Children and youth services review*, 72, 124-132.
- Courtney, M. E., & Dworsky, A. (2006). Early outcomes for young adults transitioning from out-of-home care in the USA. *Child & family social work*, 11(3), 209-219.
- Courtney, M.E., Piliavin, I., Grogan-Kaylor, A. & Nesmith, A. (2001). Foster youth transitions to adulthood: A longitudinal view of youth leaving care. *Child Welfare*, 80(6), 685-717.
- Connolly, J., Heifetz, M., & Bohr, Y. (2012). Pregnancy and motherhood among adolescent girls in child protective services: A meta-synthesis of qualitative research. *Journal of Public Child Welfare*, 6(5), 614-635.
- Dworsky, A., & Courtney, M. E. (2010). The risk of teenage pregnancy among transitioning foster youth: Implications for extending state care beyond age 18. *Children and Youth Services Review*, 32(10), 1351-1356.
- Ensink, K., Normandin, L., Target, M., Fonagy, P., Sabourin, S., & Berthelot, N. (2015). Mentalization in children and mothers in the context of trauma: An initial study of the validity of the Child Reflective Functioning Scale. *British Journal of Developmental Psychology*, 33(2), 203-217.
- Fallon, B., Ma, J., Black, T., & Wekerle, C. (2011). Characteristics of young parents investigated and opened for ongoing services in child welfare. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 9(4), 365-381.
- Cunningham, M. & Diversi, M. (2012). Aging out: Youths' perspectives on foster care and the transition to independence. Volume: 12 issue: 5, page(s): 587-602.
- Foster, L. J. J., & Beadnell, B., & Peter J. Pecora, P. J., (2015). Intergenerational pathways leading to foster care placement of foster care alumni's children. *Child and Family Social Work* 2015 Feb, 20(1): 72–82.
- Geenen, S. & Powers, L. E. 2006. Are we ignoring youths with disabilities in foster care? An examination of their school performance. *Social Work* 51, 233–241.

Lähteet

- Iversen, A. C., Hetland, H., Havik, T. & Stormark, K.M. (2010). Learning difficulties and academic competence among children in contact with the welfare system. *Child and Family Social Work* 15, 307–314.
- Heino, Eronen, Kataja, Kestilä, Känkänen, Paananen, Pösö & Rainio (2013) Suojassa, syrjässä, selvinneenä –huostaan otetut ja sijoitetut lapset Suomessa. Teoksessa Reivinen & Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus.
- Höjer, I., & Sjöblom, Y. (2010). Young people leaving care in Sweden. *Child & Family Social Work*, 15(1), 118-127.
- Marshall, J. M., Huang, H., & Ryan, J. P. (2011). Intergenerational families in child welfare: As-sessing needs and estimating permanency. *Children and Youth Services Review* vol.33 (6), 1024–1030.
- Mertz, M & Andersen, S (2016) The hidden cost of foster care: New evidence on the intergenerational transmission of foster care experiences. The Rockwool Foundation Research Unit. Study Paper No. 106, Kööpenhamina.
- Pryce, J. M., & Samuels, G. M. (2010). Renewal and risk: The dual experience of young mother-hood and aging out of the child welfare system. *Journal of Adolescent Research*, 25(2), 205-230.
- Punamäki, R. L., & Isosävi, S. (2013). Varhainen vuorovaikutus ja vanhemman trauma: analyysi vaikutuspoluista ja suojaavista tekijöistä. *Psykologia* 48 (2013): 5-6.
- Radey, M., Schelbe, L., McWey, L. M., Holtrop, K., & Canto, A. I. (2016). "It's really overwhelm-ing": Parent and service provider perspectives of parents aging out of foster care. *Children and youth services review*, 67, 1-10.
- Rolfe, A. (2008). 'You've got to grow up when you've got a kid': Marginalized young women's accounts of motherhood. *Journal of community & applied social psychology*, 18(4), 299-314.
- Rogers, J. (2017). 'Different' and 'Devalued': Managing the Stigma of Foster-Care with the Benefit of Peer Support. *British Journal of Social Work* (2017) 47, 1078–1093.
- Schechter, D. S., & Willheim, E. (2009). When parenting becomes unthinkable: intervening with traumatized parents and their toddlers. *Adolescent Psychiatry*, 890(8567/09), 4803-0249.
- Törrönen, Maritta & Vauhkonen, Teemu (2012) Itsenäistyminen elämänvaiheena. Osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista. SOS-lapsikylä ry. Forssa.
- Törrönen, M., Munn-Giddings, C., Gavriel, C., O'Brien, N., Byrne, P., & Young Peer Researchers (2018). *Reciprocal emotional relationships – Experiences of stability of young adults leaving care*. Publications of the Faculty of Social Sciences 75. Helsinki: University of Helsinki and Anglia Ruskin University in collaboration with the Essex Children in Care Council. ISSN 2343-2748
- Vinnerljung, B., Franzén, E., & Danielsson, M. (2007). Teenage parenthood among child welfare clients: A Swedish national cohort study of prevalence and odds. *Journal of Adolescence*, 30(1), 97-116.